

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Universitätsbibliothek Paderborn

Eusebiu Tu Pamphilu Ekklesiastikē Istorია

Eusebius <Caesariensis>

Mogvntiae, 1672

Caput XV.

urn:nbn:de:hbz:466:1-14478

quodam occæcati, Imperatorem ipsum à quo damnati fuerant, reprehendere & accusare cœperunt, quasi gratia corruptus, & ab Hosio Episcopo, qui Cæcilianum suffragabatur, concitatus, adversus ipsos iudicium protulisset. Quare coactus est Constantinus, Princeps alioqui mitissimus, majori vigore ac severitate adversus eos insurgere. Primumque omnium Imperatorum contra partem Donati legem severissimam tulit, ut cuncta eorum loca in quibus congregari consueverant, fisco vindicarentur, ut scribit Augustinus in Epist. 68. & 165. & in lib. 2. adversus Petilianum cap. 92. Quo anno hæc lex à Constantino lata sit, obscurum est, cum id Augustinus prætermiserit. Eusebius quidem in fine lib. 3. de vita Constantini, refert Constitutionem eiusdem Imperatoris, quâ omnibus hæreticis basilicas ademittit. Verum alia fuit, ut opinor, lex illa cujus meminit Augustinus, quippe quæ adversus Donatistas nominatim data sit. Ejus mentio fit ab Imp. Gratiano in lege 2. codice Theod. ne sanctum baptismum iteretur. Legem Constantini adversus Donatistas ceteri deinceps Imperatores secuti sunt: nisi quod Julianus Imperator hostis Catholicæ religionis, Donatistis basilicas suas reddidit, cum Rogatianus & Pontius Episcopi partis Donati, libello ipsi oblato restitutionem earum postulassent. Quo in libello Imperatori Apostatae fœdissime adulescentes, inter cetera dixerant, solam apud illum locum habere iustitiam, ut Augustinus toties eis obiicit. Ceterum cum Donatistæ Catholicos omnibus modis vexare & læsere non desisterent, adeo ut Catholici de injuriis Donatistarum apud Magistratus frequentissime quererentur, de his certior factus Constantinus Epistolam scripsit ad universos Episcopos & ad plebem Ecclesiæ Catholicæ per Africam, quam ex appendice Optati hic apponam, quo tanti Principis clementia ac moderatio facilius possit agnosci. Sic igitur habet:

**CONSTANTINVS AVG. VNIVERSIS
Episcopis per Africam, & plebi Ecclesiæ
Catholicæ.**

Quod fides debuit; quantum prudentia valuit; prout puritas potuit, tentasse me per omnia humanitatis & moderationis officia optime scitis, ut juxta magisteria legis nostræ, pax illa sanctissima fraternitatis cujus gratiam Deus summus famulorum suorum pectoribus immisit, stabiliâ per omnem concordiam teneretur. Sed quia vim illam sceleris infusi, paucorum licet sensibus pervicaciter inberentem, intentionis nostræ ratio non potuit edomare, favente adhuc sibi hujus nequitie patrocino, ut extorqueri sibi omnino non sinerent, in quo se deliquisse gauderent: Expectandum nobis est, dum totum hoc quod per paucos cedit in populam, omnipotentis Dei misericordia mitigetur. Inde enim remedium sperare debemus, quo omnia bona vota & facta referuntur. Verum dum celestis medicina procedat, hætenus sunt consilia nostra moderanda, ut patientiam percolamus, & quidquid insolentia illorum pro consuetudine intemperantia teniat aut faciat, id omne tranquillitatis virrite toleremus. Nihil ex reciproco repenatur injuria. Vindictam enim quam Deo servare debemus, insipientis est manus usurpare: maxime cum debeat fides nostrâ confidere, quod quid ab hujusmodi

hominum furore patietur, Martyrij gratia apud Deum esse valuturum. Quid est enim aliud in hoc saculo in nomine Dei vincere, quam inconditos hominum impetus quietæ legis populam læsentes, constanti patore sustinere? Quod si observaverit vestra fuscitudo, esto videbitis per gratiam summæ divinitatis, ut læguescentibus curam institutis vel moribus, qui se miserissima contentionis vexillarios præbent, sciant omnes non debere se paucorum persuasionem perentes sempiterno leto dare, quo possint penitentia gratia, vita æterna correctis erroribus sui integrari. Valeat voto communi per sæcula vivente Deo, fratres charissimi.

CAPUT XV.

Hujusmodi fuit lenitas ac mansuetudo optimi Principis, qui homines insolentissimos, adversus Ecclesiastica & sæcularia iudicia contumaci animo rebellantes, ex Evangelicæ legis præcepto sustinendos potius, quam vindicæ legum gladio, qui ad stabilendam publicam pacem ac disciplinam Imperatoribus à Deo commissus est, puniendos esse existimavit. Verum hæc tanta Imperatoris clementia nihil profecit. Quippe illi ex Principis indulgentia majorem sumentes audaciam, gravioribus in dies malis Catholicos oppresserunt. Nam & basilicam Ecclesiæ Catholicæ, quam in civitate Constantina (caput hæc erat Numidiæ, Circa ante dicta) fabricari jussit Imperator, per vim invalerunt; & frequenter tum à Catholicis Episcopis, tum à iudicibus, ex Imperatoris iussione commoiti, eam redere recularunt. Quinetiam Decuriones ac primores civitatum malignis suggestionibus incitarunt, ut lectores & hypodiconos ac ceteros clericos Ecclesiæ Catholicæ ad Decurionatum & functiones publicorum munerum revocarent. Quam ob rem Episcopi Ecclesiæ Catholicæ per Numidiam, ad Imperatorem compulsi sunt, eiusque auxilium implorare. Et quoniam plurimis experimentis competum habebant, Imperatorem Constantinum lenitate ac patientia unice delectari, idcirco ad Imp. scribentes, jacturam basilicæ suæ quam Donatistæ invaserant, se patienter tolerare testati sunt: alium verò locum fiscalem sibi dari postularunt, in quo Ecclesiam ædificarent. Quæsi sunt etiam de vexatione clericorum suæ partis, qui contra legem Imp. ad Atulinum Proconsulem datam, ad functiones publicas vocarentur. Desideratur quidem hæc Epistola Episcoporum Numidarum: sed extat relinquitur Constantini ad eosdem Episcopos, quo petitioni illorum annuens, non solum fiscalem domum eis dari præcepit, verum etiam sumptus ad fabricationem Ecclesiæ subministravit. Clericos quoque partis Catholicæ, immunitate dudum à se concessa frui libere ac secure iussit. Huic Epistolæ sicut & reliquis Imp. Constantini, quæ in appendice Optati referuntur, nec dies nec Consul adscriptus est. Quo fit, ut difficile affirmari possit, in quem annum hæc conferenda sint. Probabilis tamen conjectura est, hæc anno 317. aut 18. contigisse; idque ante legem quâ Constantinus basilicas Donatistis ademittit. Et hæc quidem omnia adversus Catholicos in urbe Constantina, ductu atque auspicio Silvani eiusdem urbis Episcopi gerebantur. Hic enim præcipuus fautor erat partis Donati.

Qui cum diutissime grassatus esset adversus Catholicos, tandem divina ipsum persequente iustitia, debitas penas persolvit. Id autem ita factum esse accepimus.

CAPUT XVI.

Fuit quidam Nundinarius Diaconus, qui à Silvano Constantinensium seu Cirtensium Episcopo ob quasdam similitates ipsi graviter in senso degradatus, cum per literas aliorum Episcoporum ei satisfacere ac pristinum gradum recuperare frustra tentasset, multa patefecit iratum & in iudicium publicum protulit. Nam & Silvanum traditorem fuisse sacrorum voluminum convicit apud Zenophilum Consularem Numidiæ, partim ex Gestis Municipibus, partim testimoniis ac professionibus complurium Clericorum: & Lucilla pecunia corruptos Episcopos qui ex Numidia venerant, Cæcilianum damnasse, & Majorinum ordinasse, eorundem assertionibus comprobavit. Extant hodieque Gestis ipsa apud Zenophilum Consularem Numidiæ habita Constantino Maximo Augusto VI. & Constantino juniore Nob. Cæsare Coss. Idibus Decembris, qui fuit annus Christi viceſimus ac trecentessimus. At Baronius in Annalibus, hæc apud Zenophilum Gestis anni Christi 306. habita esse credidit, quod superius abunde refutavi. Post hæc Zenophilus relatione ad Principem missa, eum certiore de omnibus fecit; addens etiam multa adversum eundem Silvanum, quem præcipuum auctorem turbarum ac seditionum in Numidia esse asseverabat. Quibus permotus Constantinus, Silvanum cum aliquot aliis eiusdem factionis, qui discidium in Ecclesia Africana alere videbantur, exilio multavit. Cresconius quidem Grammaticus ex parte Donati, scripsit Silvanum Episcopum ideo missum esse in exilium, quod Ursacium & Zenophilum persequentibus communicare noluisse. Sed refellitur ab Augustino in lib. 3. contra Cresconium cap. 30. *Sed posteaquam Ursacius & Zenophilus persequentibus communicare noluisse, actus est in exilium. Immo qui iam traditor fuit, permanere etiam hæreticus voluit, ut falsum honorem in ipsa parte Donati haberet, qui habere in Catholica nullum posset, tam manifestum traditionis sua Gestis publico iudicio reseratis.* Non igitur propterea quod Zenophilus communicare noluisse, relegatus est Silvanus; sed quod traditionis reus Episcopatum malis artibus comparasset, & quod pacem Ecclesiæ Africanæ assiduis factionibus perturbasset; quod basilicam Ecclesiæ Catholicæ à Constantino fabricatam invadere non dubitasset. Porro Ursacius, cuius meminit Cresconius, Comes erat rei militaris per Africam; vir Catholicus & admodum religioſus, qui postea in proelio adversus barbaros occubuit. Quod Donatistæ ultione divina eidem contigisse iactabant, eo quod partis suæ homines persecutus fuisset, ut legitur in libro 2. Augustini contra literas Petilianæ cap. 92. Eiusdem meminit Optatus in lib. 3. ubi iudices recensens qui Donatistas in Africa persecuti fuerant, nominat Leontium & Ursacium, itemque Taurinum, Paulum & Macarium. Ac sub Leontio quidem & Ursacio plurimos Donatistarum ait iniuria affectos; sub Paulo autem &

Macario quosdam necatos, quosdam esse proscriptos.

CAPUT XVII.

Sequente anno, qui fuit à Natale Christi 321. Crispo & Constantino iterum Coss. Episcopi partis Donati libellum dederunt Constantino, poscentes, ut libere ipsos agere sineret, nec invitos ad communionem Cæcilianæ cogere vellet. Se enim nec promissis ullis nec minis adduci posse, ut cum illo communicarent; morique acerbissima morte milles malle, quam tantum piaculum admittere. Orabant etiam, ut Silvanum & collegas ab exilio revocaret. Hujus libelli mentio fit in collatione 3. Carthaginensi cap. 544. & ab Augustino in Breviario cap. 21, ubi ipsa etiam verba refert libelli Donatistarum: *Ibi enim dicunt, nullo modo se communicaturos Antistiti ipsius nebuloni, paratosque esse perpeti quicquid eis facere voluisset.* Hic verò Imperatoris maxime elucet clementia: Qui cum Donatistarum impudentiam atque insolentiam plectere debuisset, quippe qui Cæcilianum, cuius innocentiam Constantinus suo iudicio comprobaverat, nebulonem vocare non dubitarent, nihilominus tamen ipsis quæcumque polebant, solita benignitate indulgit. Rescripsit igitur ad Verinum Vicarium Africæ, se iussisse significans, ut Donatistæ ab exilio remearent; monensque ut proprio eos dimittat arbitrio, ac furorem eorum Deo vindici reservert, quippe qui jam cœpisset in eos vindicare. Ita Augustinus tum in Breviario, tum in Epistola 152. Sed & in libro ad Donatistas post collationem, tempus hujus Rescripti docet his verbis: *Idem Imp. ad Valerium Vicarium de illorum exilio soluto, & eorum furore Deo vindici dimittendo, licet as deducit Crispo & Constantino iterum Coss. tertio Nonas Majas.* Baronius quidem ad annum Christi 321. hoc Rescriptum Constantini ad Valerium seu Verinum Vicarium commemoravit; sed nullam mentionem fecit libelli Donatistarum, cum tamen eo Rescripto Imp. Constantinus libello Donatistarum responderit. Sed Baronius vir alioqui diligentissimus, id videtur non animadvertisse, propterea quod capitula Gestorum collationis tertie Carthaginensis non legerat, in quibus id diserte scriptum habetur. Sic enim in cap. 544. *Prosecutio Donatistarum, qua Principi Constantino libellum afferunt proprios dedisse majores, & eo Principem motum, agendi eis dedisse licentiam. Recitatio libelli, &c. Prosecutio Catholicorum, qua afferunt pro se facere libellum quem recitaverunt Donatistæ. Interlocutio Catholicorum dicta confirmans, & Rescriptum Constantini præcipiens recitari. Vos recitatur Epistola Constantini ad Verinum Vicarium destinata, qua libertatem agendi tribuit Donatistæ. Prosecutio Catholicorum, qua dicit pro se magis facere Epistolam Constantini, quia non de Cæciliano aliqua iudicatum est, sed furor suo ipsi permissi sunt. Vbi Donatistæ petunt, ut iudex de permissa sibi à Constantino arbitrij libertate pronuntiet.* Quibus in verbis notandum est, arbitrij libertatem seu agendi licentiam, nihil aliud esse quam libertatem conscientie, ut vulgo dicere solemus.

CAPUT XVIII.

Per hæc tempora bellum civile inter Constanti-